

ยังไม่พร้อมที่จะปกครองตนเอง จึงเข้ามาจัดการปกครองและพัฒนาฟิลิปปินส์ให้มีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบสหรัฐอเมริกา โดยให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้ประชาชนคุ้นเคยกับระบอบประชาธิปไตย ส่วนทางด้านศาสนา สหรัฐอเมริกาได้ล้มศาสนาจักรของสเปนลง และตั้งศาสนาจักรใหม่ประจำชาติฟิลิปปินส์ โดยศาสนาจักรที่วาดกันให้การรับรอง โดยจัดตำแหน่งต่าง ๆ ทางศาสนาให้กับพระฟิลิปปินส์แทนที่พระสเปน และเวนคืนที่ดินจากวัดและพระสเปนมาจัดสรรให้กับประชาชน

การปกครองของฮอลันดาในอินโดนีเซีย

การปกครองของฮอลันดาในระยะแรกดำเนินการโดยบริษัทอินเดียตะวันออก ได้ปกครองชาวพื้นเมืองทางอ้อม คือปล่อยให้ผู้ปกครองพื้นเมืองทำการปกครองต่อไป ฮอลันดาแยงเคาพสิทธิในกฎหมายและจารีตประเพณีของพื้นเมืองที่เรียกว่า อาดัท (Adat) อยู่ เพราะฮอลันดาต้องการเพียงแต่รักษาผลประโยชน์ทางการค้าของตนเท่านั้น หลังจากบริษัทอินเดียตะวันออกล้มละลาย รัฐบาลฮอลันดาได้เข้ามาปกครองอย่างจริงจังในบริเวณเกาะชวา เป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าสิ่งอื่น ทำให้ในปี ค.ศ. 1830 รัฐบาลฮอลันดาได้นำระบบบังคับการเพาะปลูก (Culture System) เข้ามาใช้ในอินโดนีเซีย เป็นการบังคับคนพื้นเมืองปลูกพืชผลผ่านผู้ปกครองพื้นเมืองเดิม (สุลต่าน) โดยที่ชาวพื้นเมืองไม่สามารถปฏิเสธได้ คนพื้นเมืองต้องปลูกพืชผลตามที่รัฐบาลกำหนด คนพื้นเมืองไม่ต้องเสียภาษีที่ดินเป็นเงินแต่เสียเป็นผลผลิตแทน ส่วนที่เหลือต้องขายให้รัฐบาล ระบบบังคับการเพาะปลูกจึงนำรายได้ให้รัฐบาลฮอลันดามากมาย เพราะฮอลันดามีพืชผลที่ตลาดยุโรปต้องการเข้าไปขายในตลาดยุโรปแข่งกับชาติอื่น ๆ ได้ ฐานะทางเศรษฐกิจของรัฐบาลฮอลันดาดีขึ้นมาก แต่สำหรับชาวพื้นเมืองแล้วเป็นระบบเศรษฐกิจที่ทารุณ ประชาชนขาดเสรีภาพทางเศรษฐกิจและถูกบังคับใช้แรงงานทางด้านอื่น ๆ อีก ทำให้รัฐบาลฮอลันดาถูกโจมตีมาก ดังนั้น หลังจากปี 1872 จึงมีการจำกัดขอบเขตการใช้ระบบบังคับการเพาะปลูกและยกเลิกโดยสิ้นเชิงในปี ค.ศ. 1919

ในขณะที่ฮอลันดาจำกัดการใช้ระบบบังคับการเพาะปลูก ก็ได้นำระบบเสรีนิยมทางเศรษฐกิจเข้ามาใช้ ทำให้ชาวยุโรปและชาวจีนเข้ามาลงทุนกันมาก ทำให้เกิดชนชั้นกลางที่มีฐานะมั่งคั่งจากการค้าเสรี ส่วนคนพื้นเมืองไม่มีประสบการณ์การค้าและเงินลงทุนทำให้ฐานะชาวพื้นเมืองไม่ดีขึ้น และยังแย่งเพราะต้องเสียภาษีที่ดิน รัฐบาลฮอลันดาหันมาประกาศใช้นโยบายจริยธรรม มุ่งพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมืองให้ดีขึ้น ตลอดจนให้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากขึ้น โดยยินยอมให้มีการจัดตั้งสภาท้องถิ่นขึ้นในปี ค.ศ. 1905 ปี ค.ศ. 1906 ออกพระราชบัญญัติหมู่บ้านเพื่อทดลองการจัดรูปแบบเทศบาลตามแบบตะวันตก ต่อมาก็จัดตั้ง

สภาประชาชนขึ้น แต่ล้มเหลวเพราะฮอลันดาไม่มีความตั้งใจจริงในการปฏิรูปการปกครอง ทำให้ชาวพื้นเมืองไม่ให้ความร่วมมือ

การปกครองของอังกฤษในมลายู

หลังจากอังกฤษได้เข้ามาตั้งสถานีการค้าในปีหนึ่ง มณฑลเวลลส์เลย์ มะละกา และสิงคโปร์ แล้ว ในปี ค.ศ. 1832 อังกฤษประกาศรวมดินแดนทั้งสี่เข้าด้วยกัน เป็นมณฑลราชอาณาณานิคม (The Colony of the Straits Settlements) ปกครองโดยตรงอยู่ในความดูแลของบริษัทยินเดียนตะวันออกที่อินเดีย โดยไม่ได้รับการขัดขวางจากชาวพื้นเมืองแต่ประการใด และปี ค.ศ. 1867 ก็ได้โอนไปขึ้นกับกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษที่ลอนดอน

แม้ว่าอังกฤษประกาศว่าจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับดินแดนภายในคาบสมุทรมลายู แต่การที่มีชาวอังกฤษตลอดจนผู้ถือสัญชาติอังกฤษเข้าไปมีผลประโยชน์ในการทำเหมืองแร่ดีบุกและทำการค้าอื่น ๆ มาก พวกพ่อค้าเหล่านี้ต้องการให้อังกฤษเข้าไปคุ้มครองผลประโยชน์ของตน เนื่องจากในรัฐมลายูมีสภาพการเมืองภายในไม่มีเสถียรภาพ ภาษีการค้าและการศุลกากรมีอัตราไม่แน่นอนอันเป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุน ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1873 อังกฤษจึงตั้งข้าหลวงที่ปรึกษาชาวอังกฤษใน 4 รัฐตอนกลาง คือ เปรัก สลังงอ ปาหัง เนกรีแชมบิลัน โดยเจรจากับสุลต่านทั้งสี่รัฐให้ข้าหลวงที่ปรึกษาเหล่านี้ให้คำปรึกษาเรื่องการปกครอง ภาษีอากร ยกเว้นเรื่องศาสนาและวัฒนธรรม ที่ปรึกษาแต่ละคนจะต้องให้คำปรึกษาแบบอย่างเดียวกัน ต่อมามีการตั้งสภาแห่งรัฐขึ้น โดยรวมรัฐทั้งสี่เป็นสหพันธรัฐในปี ค.ศ. 1891 สมาชิกประกอบด้วยสุลต่านทั้งสี่รัฐ พวกมาเลย์ชั้นสูง และผู้นำของพวกชาวต่างชาติที่เข้ามาทำการค้าในรัฐ จุดมุ่งหมายของอังกฤษคือรวมอำนาจการปกครองเพื่อความสะดวกในการปกครองของอังกฤษ มีศูนย์กลางบริหารที่กัวลาลัมเปอร์ในเนกรีแชมบิลัน สำหรับรัฐอื่น ๆ ที่เหลือ คือ ยะโฮร์ในตอนใต้ ไม่ยอมเข้าร่วมสหพันธ์และไม่ยอมรับข้าหลวงที่ปรึกษา จนปี ค.ศ. 1914 จึงได้ยอมรับส่วนสี่รัฐตอนบน คือ ไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานู ซึ่งเป็นรัฐในอารักขาของไทย ไทยก็ได้ทำสัญญากับอังกฤษในปี ค.ศ. 1909 แลกเปลี่ยนกับสิทธิของคนในบังคับอังกฤษให้ขึ้นศาลไทย (เลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต) และอังกฤษให้ไทยยืมเงินมาสร้างทางรถไฟสายใต้ ซึ่งทั้งสี่รัฐนี้ไม่ยอมเข้าร่วมในสหพันธ์ แต่ยอมรับที่ปรึกษาประจำแต่ละรัฐ ดังนั้น อังกฤษจึงจัดยะโฮร์ ไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานูเป็นรัฐนอกสหพันธ์

นอกจากรัฐต่าง ๆ ในมลายูแล้วอังกฤษยังได้ตั้งข้าหลวงที่ปรึกษาในบรูไนในปี ค.ศ. 1906 และเข้าไปมีผลประโยชน์ทางการค้าในบอร์เนียวเหนือ มีการบริหารร่วมกันกับมณฑลราชอาณาณานิคมและรัฐมลายูอื่น ๆ

อังกฤษมีความสนใจอย่างจริงจังในการปกครองมลายู มีการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การทำเหมืองแร่ สวนยาง และการค้าต่าง ๆ ตลอดจนโรงงานอุตสาหกรรม นำชาวจีนและชาวอินเดียเข้ามาทำงานเป็นกรรมกรและเจ้าของกิจการ ส่วนคนมลายูนั้นอังกฤษสงวนสิทธิความเป็นเจ้าของประเทศไว้ในเรื่องที่ดิน ชาวต่างชาติไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของที่ดินและรับราชการ ดังนั้นคนมลายูซึ่งรักในที่ดินการทำไร่นาก็ไม่อยากจะทิ้งอาชีพของตนไปทำเหมืองแร่และค้าขาย พอใจที่อังกฤษให้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ชาวมลายูได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตกที่อังกฤษวางรูปแบบไว้ให้เข้ามารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ โดยที่อังกฤษจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาสนาและประเพณีของชาวมลายู ดังนั้น ในมลายูข้าราชการเป็นชาวอังกฤษและมลายู ส่วนเศรษฐกิจตกอยู่ในมือของคนอังกฤษและคนจีน

การปกครองของอังกฤษในพม่า

เมื่ออังกฤษได้ชัยชนะในพม่าในปี ค.ศ. 1885 และยุบพม่าลงเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย อังกฤษปกครองพม่าตอนล่างและตอนบนโดยตรง ส่วนชนกลุ่มน้อยอังกฤษปกครองทางอ้อม โดยปล่อยให้ผู้นำของชนกลุ่มน้อยทำการปกครองกันต่อไปภายใต้การดูแลของข้าหลวงอังกฤษ ทำให้คนพม่าไม่พอใจ เพราะคนกลุ่มน้อยกลับได้รับการปฏิบัติดีกว่าพม่าซึ่งถูกลดฐานะจากเป็นประเทศเอกราชลงมาเป็นแค่มณฑลของอินเดีย ทำให้ความแตกแยกระหว่างชนกลุ่มน้อยกับพม่ามีมากขึ้น และอังกฤษก็ไม่เคยรวมชนกลุ่มน้อยกับพม่าเข้าด้วยกัน

อังกฤษได้นำระบบบริหารราชการของอังกฤษที่อินเดียมาใช้กับพม่า โดยการยกเลิกระบบราชสำนักและสภาอุทธรณ์ของพม่า ล้มเลิกอำนาจของพวกขุนนาง ข้าราชการชั้นสูงของพม่า โดยจัดระเบียบราชการ ระบบการศาล ตำรวจ และการเก็บภาษีตามแบบอังกฤษ ส่วนในระดับหมู่บ้าน อังกฤษได้ยกเลิกระบบการปกครองในหมู่บ้านแบบเก่า ซึ่งเดิมเป็นชนชั้นสูงในหมู่บ้าน เปลี่ยนเป็นการแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านแบบหมุนเวียนกันไป รับผิดชอบโดยตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

การปกครองหลังจากปี ค.ศ. 1894 อังกฤษได้นำระบบเทศบาลเข้ามาใช้ตามเมืองใหญ่ในพม่าตอนล่าง แต่ใช้ได้เฉพาะร่างกึ่งเท่านั้น ในเมืองอื่น ๆ ประชาชนไม่ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ เพราะเห็นว่าระบบเทศบาลเป็นการเก็บภาษีให้สูงขึ้น ต่อมามีการจัดตั้งสภาท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ชาวพม่าเข้ารับราชการได้ในระดับต่ำ โดยที่ต้องมีการศึกษาแบบตะวันตก ซึ่งอังกฤษจัดให้คือตั้งโรงเรียนไฮสกูลสอนภาษาอังกฤษและภาษาพื้นเมือง การตั้งโรงเรียนเอกชนของพวกสอนศาสนาปี ค.ศ. 1911 และตั้งมหาวิทยาลัยร่างกึ่งปี ค.ศ. 1921

ปี ค.ศ. 1917 อังกฤษได้นำระบบการปกครองแบบไดอาคี (Dyarchy) เข้ามาใช้ ระบบนี้คือ ระบบที่มีรัฐบาล 2 ระดับ ระดับหนึ่งเป็นรัฐบาลของเมืองแม่ รับผิดชอบในเรื่องสำคัญ ๆ คือ เรื่องการป้องกันประเทศ การศุลกากร การต่างประเทศ การปกครองคนกลุ่มน้อย และการคมนาคม ส่วนอีกระดับหนึ่งเป็นรัฐบาลของคนพื้นเมือง รับผิดชอบเรื่องการศึกษา สาธารณสุข และป่าไม้ การปกครองลักษณะนี้ แม้ชาวพม่าจะมีส่วนร่วมการปกครองตนเองเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ดังนั้น เมื่อมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาตินิยมในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษจึงปรับปรุงระบบการปกครองแบบไดอาคีให้พม่ามีรัฐธรรมนูญของตนเอง และมีรัฐบาลที่แยกจากอินเดีย โดยขึ้นตรงกับรัฐสภาอังกฤษที่ลอนดอนในปี ค.ศ. 1937 รัฐบาลนี้อังกฤษจะรับผิดชอบเรื่องสำคัญอีกเช่นกัน ส่วนการปกครองที่เหลืออยู่ภายใต้การควบคุมของสภานิติบัญญัติ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของอังกฤษและพม่ารวมกัน สมาชิกสภาล่างจะเลือกมาจากดินแดนของคนกลุ่มน้อยและผู้แทนของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

ส่วนการจัดการทางเศรษฐกิจนั้น อังกฤษได้มาลงทุนพัฒนาการปลูกข้าวในพม่าตอนล่าง ทำให้มีการผลิตข้าวส่งออก ส่งผลกำไรให้อังกฤษและเจ้าของที่นาอย่างมาก ระบบพาณิชย์นิยมเริ่มแพร่หลาย กระแสเงินตราหมุนเวียนโดยอังกฤษใช้นโยบายเสรีนิยม การค้าและการลงทุนเป็นเรื่องของเอกชน รัฐบาลเป็นผู้บริหารให้เกิดความสงบสุขและเรียบร้อยเท่านั้น และการที่พม่าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย จึงทำให้คนอินเดียอพยพเข้ามาทำงานในพม่า มีทั้งนายทุนเงินกู้และกรรมกร แม้เศรษฐกิจจะดี แต่การค้าส่งออกต่างประเทศพ่อค้าอังกฤษก็เป็นผู้ควบคุม ส่วนการค้าภายในประเทศพ่อค้าอินเดียควบคุม ส่วนในพม่าตอนบน อังกฤษก็เข้าควบคุมกิจการที่เคยเป็นของกษัตริย์ทำรายได้ให้กับอังกฤษมากมาย รายได้ต่าง ๆ ไม่ตกถึงมือชาวพม่าเลย

การปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีน

การปกครองของฝรั่งเศสระยะแรกในเวียดนาม ให้ขุนนางเวียดนามปกครองต่อไปภายใต้การควบคุมของฝรั่งเศส ต่อมาขุนนางพวกนี้ต่อต้านฝรั่งเศส ฝรั่งเศสจึงเข้าปกครองโคชินไชน่าโดยตรง หลังจากที่ได้ปกครอง อันนัม ตังเกี๋ย ลาว และกัมพูชาแล้ว ฝรั่งเศสใช้การปกครองทางอ้อม ปล่อยให้ผู้ปกครองเดิมทำการปกครองต่อไปภายใต้การควบคุมของข้าหลวงฝรั่งเศสและขึ้นอยู่กับกระทรวงอาณานิคมของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้นำนโยบายผสมกลมกลืน (Assimilation) มาใช้กับการปกครองในระยะปี ค.ศ. 1879—1902 โดยให้ชาวอินโดจีนถือฝรั่งเศสเป็นแบบอย่างทางด้านการปกครองและวัฒนธรรม โดยไม่คำนึงว่าลักษณะการปกครองและวัฒนธรรมดั้งเดิมของอาณานิคมเป็นอย่างไร

ในการจัดการปกครองของฝรั่งเศส ชาวพื้นเมืองมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองน้อยมาก ฝรั่งเศสได้ทำการปกครองตั้งแต่ระดับมณฑลจนถึงระดับหมู่บ้าน โดยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของฝรั่งเศสเข้าไปทำการปกครอง จะเปิดโอกาสให้คนพื้นเมืองเข้าทำงานได้ในระดับต่ำได้รับเงินเดือนน้อยกว่าชาวฝรั่งเศสที่ทำงานในระดับเดียวกัน นอกจากนี้ การมีผู้แทนในสภานิติบัญญัติฝรั่งเศสก็ไม่เปิดโอกาสให้กับคนพื้นเมือง จะมีโคชินไชน่าเพียงแคว้นเดียวเท่านั้นที่ส่งผู้แทนไปร่วมประชุมสภานิติบัญญัติในฝรั่งเศสได้ และผู้แทนต้องมีคุณสมบัติตามที่ฝรั่งเศสกำหนดคือต้องโอนสัญชาติเป็นชาวฝรั่งเศส การที่จะโอนสัญชาติได้ก็ต่อเมื่อพูดภาษาฝรั่งเศสได้ หรือรับราชการกับฝรั่งเศสอย่างน้อย 10 ปี หรือทำความดีความชอบเป็นพิเศษ ดังนั้นผู้แทนที่ถูกส่งไปประชุมก็มาจากชนกลุ่มน้อยเท่านั้น

ในด้านการศาล ใช้กฎหมายจากฝรั่งเศสเป็นหลัก การพิจารณาพิพากษาคดีใช้ภาษาฝรั่งเศส

ในด้านการศึกษา ยกเลิกการศึกษาลัทธิขงจื้อแบบโบราณมาเป็นการศึกษาแบบตะวันตก โดยเปิดโรงเรียนประถม มัธยม แทรกการสอนวัฒนธรรมฝรั่งเศสในโรงเรียน นำเอาอักษรลาตินมาใช้กับภาษาเวียดนาม ตลอดจนนำเอาหลักคริสต์ศาสนาเข้ามาใช้ในการสอน และตั้งมหาวิทยาลัยฮานอยขึ้นเพื่อให้นักศึกษาเวียดนามได้ศึกษาต่อภายในประเทศ

ทางด้านเศรษฐกิจ พัฒนาการคมนาคม ถนนหนทาง และโทรศัพท์ พัฒนาการเกษตรกรรม การปลูกข้าว และการชลประทานในลุ่มแม่น้ำโขง ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรม คือ การทำเหมืองถ่านหิน โรงงานทอผ้า ชา กาแฟ และยางพารา ผู้ที่เข้ามาลงทุนส่วนใหญ่เป็นชาวฝรั่งเศส ชาวยุโรป และชาวจีน ลงทุนมากในตั้งเกียและโคชินไชน่าส่วนล่าง และกัมพูชาไม่ค่อยมีการลงทุนเท่าใดนัก ดังนั้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้ตกอยู่กับคนพื้นเมือง แต่ตกอยู่ในกำมือของชาวต่างชาติ รัฐบาลฝรั่งเศสมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ชาวเวียดนามกลับมีฐานะแย่กว่าเดิม เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจทำเฉพาะตามเมืองใหญ่ ส่วนตามชนบทคนยังยากจน เพราะที่ดินส่วนใหญ่ตกเป็นของนายทุนชาวฝรั่งเศส

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

ให้นักศึกษาทำรายงานเรื่องผลกระทบจากการปกครองของชาติตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4. การต่อสู้เพื่อเอกราช

จากการปกครองของชาติตะวันตกทำให้อาณานิคมไม่มีอิสระในการปกครองตนเอง ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับประชาชนของเมืองแม่ บางแห่งถูกกดขี่ขูดรีดจากภาษีและการถูกเกณฑ์แรงงาน ความรู้สึกตื่นตัวเรื่องความเป็นเอกราชเริ่มขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และมาได้รับเอกราชภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งแต่ละประเทศที่เป็นอาณานิคมมีการดำเนินการทั้งที่คล้ายคลึงกันและต่างกัน ตามพื้นฐานทางวัฒนธรรมและการปกครองของเมืองแม่

การเรียกร้องเอกราชในฟิลิปปินส์

สาเหตุจากปลายศตวรรษที่ 18 สเปนได้เปิดประเทศฟิลิปปินส์ให้ชาวต่างชาติเข้ามาค้าขาย ทำให้ชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศฟิลิปปินส์เป็นจำนวนมาก ทำให้หมู่เกาะฟิลิปปินส์ได้รับรู้เหตุการณ์ของโลกภายนอกมากขึ้น และเมื่อปี ค.ศ. 1869 มีการเปิดคลองสุเอซซึ่งช่วยย่นระยะทางจากยุโรปมาเอเชียให้สั้นขึ้น ทำให้ชาติตะวันตกหลังไหลเข้ามาสู่ทวีปเอเชีย และชาวฟิลิปปินส์ที่มีฐานะร่ำรวยจากการค้ากับตะวันตกก็ส่งลูกหลานไปศึกษาที่ยุโรป ทำให้ชาวพื้นเมืองได้พบเห็นความเจริญของชาติตะวันตกทางการเมืองการปกครอง และนำมาเปรียบเทียบกับประเทศของตน จากการปกครองของสเปนที่ไม่ให้ชาวพื้นเมืองเป็นเจ้าของที่ดิน ที่ดินส่วนใหญ่เป็นของข้าราชการและพระสเปน ชาวพื้นเมืองเป็นเพียงผู้เช่าที่ดินขณะที่ชาวนาในประเทศอื่น ๆ ถึงยากจนอย่างไรก็ยังมีสิทธิเป็นเจ้าของที่ดิน นอกจากนั้น พระสเปนก็มีอภิสิทธิ์เหนือพระพื้นเมือง การกีดกันผิวทางศาสนาทำให้พวกพระพื้นเมืองไม่พอใจ ความกดดันทางการศึกษาไม่เปิดโอกาสให้คนพื้นเมืองได้ศึกษาเล่าเรียน สเปนจะจัดตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเพื่อลูกหลานชาวสเปนเท่านั้น ทำให้คนพื้นเมืองส่วนใหญ่ขาดการศึกษา โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองไม่มี เศรษฐกิจภายในและภายนอกสเปนจะควบคุมหมด

การต่อต้านสเปนระยะแรกตั้งแต่ ค.ศ. 1571—1872 เป็นการกบฏที่เกิดขึ้นเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง โดยเกิดขึ้นเป็นบางแห่งไม่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างจริงจัง ทำให้ถูกสเปนปราบได้ราบคาบ ระยะต่อมาหลังปี ค.ศ. 1872 การเกิดกบฏที่เมืองควาวิเตไม่ประสบผลสำเร็จ พวกพระพื้นเมืองที่ร่วมต่อต้านถูกประหารชีวิต ทำให้กลุ่มชาตินิยมเห็นว่าการกบฏไม่ได้ผล จะต้องใช้แนวทางการเรียกร้องแบบสันติวิธี ให้รัฐบาลสเปนปฏิรูปการปกครอง โดยออกหนังสือพิมพ์ในประเทศสเปนของกลุ่มปัญญาชนในสเปนปฏิรูปการปกครองให้คนพื้นเมืองมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น ตลอดจนการจัดเก็บภาษี แต่รัฐบาลสเปนก็ไม่เคยรับฟัง ผู้นำในการเขียนบทความโจมตีสเปนและให้ข้อคิดเกี่ยวกับการปฏิวัติ คือ โฮเซ่ ริซาล (Jose Rizal) ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการปฏิวัติของฟิลิปปินส์ ต่อมาเมื่อเกิดการปฏิวัติของกลุ่มหัว

รุนแรงขึ้นโดยที่เขาไม่เห็นด้วย จึงทำให้เขาถูกประหารชีวิต การตายของเขาทำให้กลุ่มชาตินิยมที่เป็นปัญญาชนร่วมมือกับชาวไร่ชาวนาต่อต้านสเปนจนสามารถยึดพื้นที่บางเขตในฟิลิปปินส์ได้ แต่พวกกลุ่มชาตินิยมก็มาแตกแยกกันเองเสียก่อน ทำให้การต่อสู้เพื่อเอกราชไม่ประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาเข้ามายึดฟิลิปปินส์ต่อจากสเปน ได้หยุดยั้งพวกกลุ่มชาตินิยมได้สำเร็จ เมื่อสหรัฐฯ ได้เปิดโอกาสให้พวกปัญญาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ให้โอกาสเข้ารับราชการตามความรู้ความสามารถ จัดสรรที่ดินให้ชาวไร่ชาวนาและยกเลิกคริสต์จักรสเปนให้พระพื้นเมืองดำรงตำแหน่งต่าง ๆ แทน ทำให้พวกกลุ่มชาตินิยมได้สิ่งที่ตนพอใจจึงยุติการต่อสู้ ส่วนพวกที่ยังคงตั้งตาคอยอยู่ สหรัฐฯ ก็ใช้วิธีการปราบ และเมื่อสหรัฐอเมริกาทดลองระบอบประชาธิปไตยในฟิลิปปินส์จนชาวพื้นเมืองเข้าใจกับระบอบประชาธิปไตยและมีการศึกษาพอสมควรแล้ว สหรัฐอเมริกาก็มอบเอกราชให้กับฟิลิปปินส์ในวันที่ 4 กรกฎาคม 1956

การเรียกร้องเอกราชในอินโดนีเซีย

เมื่อฮอลันดาเข้ามาปกครองชาวและหมู่เกาะอื่น ๆ ในอินโดนีเซียตามที่กล่าวมาแล้วนั้น บางแห่งฮอลันดาใช้วิธีการปราบปรามให้อ่อนน้อม พร้อมทั้งแต่งตั้งผู้ปกครองชาวดัตช์เข้าประจำตามเมืองต่าง ๆ ทำให้ชาวพื้นเมืองทำการต่อต้านการปกครองของฮอลันดา เพราะการปกครองของฮอลันดาร่างกฎหมายที่ปกครองชาวพื้นเมืองแยกจากชาวฮอลันดา โดยถือว่าคนฮอลันดาและคนพื้นเมืองเป็นคนละชนชั้น ไม่สนใจที่จะยกระดับชาวพื้นเมืองให้เท่าเทียมกับฮอลันดา แม้แต่การศึกษาก็ไม่สนใจที่จะให้แก่คนพื้นเมือง เพราะเห็นว่าถ้าคนพื้นเมืองมีความรู้แล้วจะปกครองยาก ชาวอินโดนีเซียชั้นสูงที่มีโอกาสได้รับการศึกษาก็ไม่มีโอกาสเข้ารับราชการและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง นอกจากนั้น การที่ฮอลันดานำระบบบังคับการเพาะปลูกเข้ามาใช้ คนพื้นเมืองขาดเสรีภาพทางเศรษฐกิจ ขณะที่คนพื้นเมืองในอาณานิคมของอังกฤษคือมลายูมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า และอังกฤษยังสงวนสิทธิของชาวมลายูในเรื่องการรับราชการการเป็นเจ้าของที่ดิน แต่ในอินโดนีเซียรัฐบาลฮอลันดาไม่สนใจ ปล่อยให้มิชชันนารีเข้าไปเผยแผ่ศาสนา กีดกันพวกมุสลิม การพิจารณาพิพากษาคดีก็ไม่รับเอากฎจารีตประเพณีเดิมของชาวอินโดนีเซียมาใช้ ซึ่งบางครั้งมีข้อกฎหมายของฮอลันดาขัดกับหลักของมุสลิม

การต่อต้านการปกครองของฮอลันดาในระยะแรกเป็นการรวมกลุ่มของพวกพ่อค้าอิสลามที่ถูกพ่อค้าชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีน เข้ามาแย่งอาชีพการทำผ้าบาติก ต่อมาจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะต่อต้านพ่อค้าชาวต่างชาติทุกชาติ เรียกว่า กลุ่มเซรากัตอิสลาม (Sarekat Islam) ซึ่งกลุ่มนี้ไม่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แน่นอนเพราะกลัวฮอลันดาจับได้ ขณะเดียวกันก็แตกแยกความสามัคคีกันเองเพราะหัวหน้าทางศาสนาในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นผู้แทนสาขาของเซรากัตอิสลาม

ขาดการประสานงานที่ดี ถูกฮอลันดาทำลายความสามัคคีอีกด้วย หลังจากปี ค.ศ. 1917 หลังการปฏิวัติรัสเซีย ลัทธิมาร์กซิสได้แพร่หลายไปทั่วยุโรป และถูกนำเข้ามาในอินโดนีเซียโดยชาวฮอลันดาเอง ทำให้มีกลุ่มอิสลามหัวรุนแรงไปร่วมด้วย สามารถจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียได้ จนเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การคอมมิวนิสต์สากล มุ่งการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ และมีนโยบายที่ต่อต้านศาสนาอิสลาม พวกพรรคคอมมิวนิสต์ได้ก่อการปฏิวัติขึ้นในปี ค.ศ. 1926-1927 และถูกรัฐบาลฮอลันดาปราบได้ราบคาบ ทำให้บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องซบเซาลงไป พรรคชาตินิยมอินโดนีเซีย (Pastai Nasional Indonesia) ที่เกิดในระยะเวลาต่อมาคือปี ค.ศ. 1927 ภายใต้การนำของซูการ์โน เป็นพรรคที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุด เพราะมีนโยบายสายกลาง ถือว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติของชาวอินโดนีเซีย ขณะเดียวกันก็รับเอาวิธีการของพวกคอมมิวนิสต์ในด้านการปลุกความรู้สึกราชาตินิยม โฆษณาโจมตีรัฐบาลฮอลันดาควบคู่กันไปกับการดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนทางด้านสวัสดิการ การศึกษา ส่งเสริมวัฒนธรรมประจำชาติ ทำให้เขาถูกรัฐบาลฮอลันดาสั่งจับเข้าคุก และได้รับการปล่อยตัวเมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดครองอินโดนีเซียในระยะสงครามโลกครั้งที่สอง กลุ่มชาตินิยมของซูการ์โนได้ดำเนินการใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นที่แสดงที่หาว่าจะปกครองอินโดนีเซียแทนที่ฮอลันดา ซูการ์โนได้ประกาศหลักปรัชญาเพื่อเป็นพื้นฐานการปกครองของประเทศอินโดนีเซีย คือ หลักชาตินิยม นานาชาตินิยม การปกครองโดยทางผู้แทน ความเสมอภาคทางสังคม และความเชื่อมั่นในพระเจ้า ต่อมาหลักปรัชญาได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศอินโดนีเซีย

และเมื่อญี่ปุ่นยินยอมให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเอกราช โดยให้สัญญาว่าจะให้เอกราชแก่อินโดนีเซียในวันที่ 24 สิงหาคม 1945 แต่กลุ่มชาตินิยมสืบทราบว่าญี่ปุ่นกำลังจะแพ้สงคราม จึงชิงประกาศเอกราชเสียก่อนในวันที่ 18 สิงหาคม 1945 ตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย โดยมีซูการ์โนเป็นประธานาธิบดี

แต่การต่อสู้เพื่อเอกราชของอินโดนีเซียยังไม่สิ้นสุดลง เนื่องจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฮอลันดาประกาศกลับมายึดครองอินโดนีเซียตามเดิม และได้เจรจาสงบศึกในสัญญาลิงกัตจาตี (Linggadjati Agreement) ตกลงให้สาธารณรัฐอินโดนีเซียมีอำนาจเต็มในชวาและสุมาตรา แต่ฮอลันดालะเมิดข้อตกลงรุกรานอินโดนีเซียต่อไปอีก ต่อมาสหรัฐอเมริกาและสหประชาชาติได้จัดประชุมที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยเชิญผู้แทนของฮอลันดาและอินโดนีเซีย ผลของการประชุม ฮอลันดายอมมอบเอกราชให้อินโดนีเซียอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1949

การเรียกร้องเอกราชในมลายู

ขบวนการชาตินิยมในมลายูนั้นเกิดขึ้นล่าช้ากว่าแห่งอื่น และเกิดขึ้นอย่างมีวิวัฒนาการทั้งนี้มลายูไม่มีปัญหาหรือความขัดแย้งด้านการปกครองและเศรษฐกิจเหมือนประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอาจเป็นเพราะคนมลายูส่วนใหญ่พอใจกับระบบการปกครองของอังกฤษ คือ นโยบายให้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองโดยเปิดโอกาสให้ลูกหลานชนชั้นสูงชาวมาเลย์ได้รับการศึกษาและฝึกฝนการเข้ารับราชการในหน่วยบริหารงานท้องถิ่น ทั้งในสหพันธรัฐมลายูและนอกสหพันธรัฐมลายู แม้ตำแหน่งจะด้อยกว่าอังกฤษ แต่ก็ยังมีโอกาสดีกว่าชาวจีนและชาวอินเดียซึ่งเข้ามาอยู่ในมลายูมาก เพราะอังกฤษนั้นมีนโยบายการค้าเสรีและปรับปรุงทางเศรษฐกิจของมลายู ทำให้คนจีนอพยพเข้ามาอยู่ในมลายูเป็นจำนวนมาก ชาวจีนประสบผลสำเร็จทางการค้าและคุมเศรษฐกิจของมลายู อังกฤษจึงดำเนินนโยบายสงวนการเข้ารับราชการและอำนาจในการบริหารให้ชาวต่างชาติและสงวนที่ดินไว้สำหรับชาวมลายู โดยตั้งสหกรณ์ช่วยเหลือชาวมลายู ออกกฎหมายห้ามชาวมลายูขายที่ดินให้คนต่างชาติ อังกฤษจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับประเพณีและศาสนาของชาวมลายู ตลอดจนอำนาจหน้าที่ของสุลต่าน

ชาวมลายูไม่ค่อยชอบชาวจีนเนื่องจากมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่า แม้นจะเป็นเจ้าของประเทศ แต่ก็ร่ำรวยสู้ชาวจีนไม่ได้ จึงพยายามกันไม่ให้ชาวจีนเข้ามามีอำนาจในการบริหาร ชาวจีนเองระยะแรกก็ไม่สนใจการเมือง มุ่งส่งเงินกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตน แต่พวกลูกหลานชาวจีนรุ่นหลังเริ่มยึดมลายูเป็นบ้านเกิดของตน และอยากมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ จึงทำให้เกิดการขัดแย้งขึ้นในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ขบวนการชาตินิยมอันแรกของมลายู ตั้งขึ้นปี ค.ศ. 1916 คือสมาคมชาวมาเลย์แห่งปาหัง จุดประสงค์เพื่อปรับปรุงสภาพสังคมของมลายูให้สอดคล้องกับการปกครองของอังกฤษ เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของตน มีบทบาททางการเมือง ร่วมมือกันต่อต้านชาวจีนและชาวอินเดีย ในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเข้ามาปกครองมลายูแทนที่อังกฤษ ญี่ปุ่นปฏิบัติต่อชาวมลายูและชาวอินเดียอย่างดี แต่กดขี่ชาวจีนเพราะต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาวจีน ทำให้ชาวจีนตั้งขบวนการชาตินิยมต่อต้านญี่ปุ่นนำโดยจินเป็ง (Chin Peng) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษกลับเข้ามาปกครองมลายูตามเดิม ไม่ได้ยกย่องจินเป็งให้ขึ้นเป็นผู้นำของชาวมลายู แต่กลับยกย่อง ตงกู อับดุลย์ ราห์มาน ขึ้นเป็นผู้แทนของมลายู ทำให้จินเป็งนำพวกเข้าป่าไปเป็นกองโจรคอมมิวนิสต์ ปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลของมลายูระหว่างเขตแดนไทย-มลายู

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษได้เตรียมการที่จะให้เอกราชแก่มลายูโดยการจัดการปกครองแบบสหพันธรัฐก่อน โดยรวมรัฐมลายูทั้งหมดเข้าด้วยกันมีสหภาพพันธปกรอง หลัก

รัฐธรรมนูญคำหนึ่งถึงสิทธิการเป็นเจ้าของประเทศของชาวมลายูและดุลยภพระหว่างเชื้อชาติที่อยู่ในมลายู ดังนั้น พรรคการเมืองที่จะเข้ามาบริหารประเทศจึงต้องเป็นสหพรรค คือพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของคนอย่างน้อยสองเชื้อชาติ ทำให้เกิดการร่วมมือของชาวมลายู ชาวจีน และชาวอินเดียจัดตั้งสหพรรค และประสบผลสำเร็จอย่างงดงามในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง ดังนั้น ในวันที่ 31 สิงหาคม 1957 สหพันธ์รัฐมลายูจึงได้เป็นเอกราชภายใต้เครือจักรภพอังกฤษ อังกฤษสนับสนุนให้มลายูได้เอกราชอย่างสมบูรณ์โดยรวมสิงคโปร์เข้าด้วย เพราะอังกฤษไม่อยากจะให้สิงคโปร์ได้เอกราชโดยลำพัง เพราะเกรงพวกคอมมิวนิสต์จะเข้ามามีอำนาจ แต่ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดระหว่างสิงคโปร์และบรรดารัฐต่าง ๆ ในสหพันธ์รัฐมลายู ทำให้คนจีนจำนวนมากในทั้งสองประเทศอยากจะให้รวมกันเป็นสหภาพ อย่างไรก็ตาม พวกคนมลายูในคาบสมุทรมลายูไม่อยากจะรวมสิงคโปร์เข้ากับสหพันธ์รัฐ เพราะถ้ารวมกันแล้วประชากรจีนจำนวนมากของสิงคโปร์จะทำให้ประชากรจีนทั้งหมดมีจำนวนมากกว่า เพราะฉะนั้น ในปี ค.ศ. 1961 นายกรัฐมนตรีของสหพันธ์รัฐ จึงเสนอให้รวมอาณาบริเวณที่ปกครองแยกกัน 3 แห่งที่คนมลายูอาศัยอยู่ คือ บอร์เนียวของอังกฤษ ซาราวัก บรูไน ซาบาห์ เข้ากับสหพันธ์รัฐเป็นประเทศมาเลเซีย ข้อเสนอนี้พวกผู้นำของสิงคโปร์และของสหพันธ์รัฐที่อยากให้รวมกันเป็นสหภาพเห็นชอบด้วย พวกอังกฤษที่อยากจะให้จักรวรรดิสิ้นสุดลงเสียทีก็เห็นชอบด้วย รวมทั้งคนมลายูและคนจีนในบอร์เนียว แต่บรูไนนั้นไม่อยากจะสูญเสียผลประโยชน์ของตนซึ่งมีกิจการน้ำมันมาก ไม่ยอมเข้าร่วมกับมาเลเซีย และขอเป็นดินแดนในอารักขาของอังกฤษต่อไป และกำหนดวันสถาปนาประเทศมาเลเซีย เป็นวันที่ 31 สิงหาคม 1963 แต่การสถาปนาต้องเลื่อนออกไป เพราะมีปัญหาภายใน คือ ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียประท้วงเรื่องการรวมซาบาห์และซาราวัก และขอให้สหประชาชาติสืบสวนดูท่าทีของซาบาห์และซาราวัก มีต่อข้อเสนอที่จะรวมเข้ากับมาเลเซีย อุตัน เลขาธิการสหประชาชาติ ได้ประกาศภายหลังจากที่ได้จัดส่งคณะผู้แทนสหประชาชาติสืบสวนข้อเท็จจริงชั่วคราวระยะเวลาอันสั้นว่า อาณาบริเวณต่าง ๆ ในบอร์เนียวยินดีที่จะเข้าร่วมกับมาเลเซีย แต่การคัดค้านของฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ทำให้กำหนดวันสถาปนาประเทศมาเลเซียเลื่อนไปเป็นวันที่ 16 กันยายน 1963 และในระยะเวลาต่อมาความตึงเครียดระหว่างจีนกับมลายูมีมากขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ทำให้สิงคโปร์ขอแยกตัวในวันที่ 9 สิงหาคม 1965 ทั้งนี้เพราะเหตุว่า เมื่อรวมเป็นสหพันธ์รัฐมาเลเซียแล้ว คนจีนยังมีจำนวนมากกว่าชาวมลายู ทำให้หนักการเมืองมลายูหาทางกีดกันชาวจีนในสภา เช่น กำหนดให้คนมาเลย์เป็นพลเมืองของสหพันธ์โดยกำเนิด ส่วนคนจีนต้องมีคุณสมบัติหลายประการจึงจะเป็นพลเมืองได้ มีรัฐบาลมลายูหลายแห่งตั้งกฎเกณฑ์กีดกันมิให้คนจีนเข้าไปลงทุนทำมาหากิน เพราะกลัวคนจีนจะเข้าไปมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเหนือพวกตน จึงทำให้เกิดการปะทะกันระหว่าง

คนจีนกับคนมลายูขึ้น ส่วนปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สิงคโปร์ร่ำรวย การเข้าไปร่วมทำให้ต้องส่งไปทำนุบำรุงรัฐอื่น ๆ ในมลายู ทำให้ชาวสิงคโปร์ไม่พอใจ นอกจากนั้น ทางสหพันธ์กำหนดให้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทางราชการ ทางสิงคโปร์ขอให้ใช้ภาษาจีนและภาษาอังกฤษควบคู่ไปด้วย แต่ทางสหพันธ์ไม่ยินยอม โดยอ้างว่าต้องการลดความแตกต่างของคนจีนและมลายู ทำให้สิงคโปร์ไม่พอใจ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ ลี กวน ยู นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ เห็นว่าการรวมเป็นสหพันธรัฐมาเลเซียเป็นการสร้างปัญหาให้มากขึ้นไปอีก จึงลาออกจากสหพันธ์

การเรียกร้องเอกราชของพม่า

การที่พม่าถูกยุบลงเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ถูกลดฐานะจากประเทศเอกราชลง คนกลุ่มน้อยที่เคยอยู่ใต้การปกครองของพม่ากลับมีอิสระในการปกครองตนเองมากกว่า อังกฤษไม่ส่งวนสิทธิความเป็นเจ้าของประเทศให้พม่า ปล่อยให้ชาวอินเดียเข้ามาเต็มประเทศพม่า มีส่วนร่วมในการรับราชการ เป็นนายทุนเงินกู้ เป็นกรรมการ เป็นเจ้าของที่นาแข่งอาชีพชาวพม่า ทำให้ชาวพม่าที่มีการศึกษาจัดตั้งกลุ่มชาตินิยมต่อต้านการปกครองของอังกฤษขึ้น โดยเฉพาะพวกที่ไปศึกษาที่อังกฤษ ได้เห็นระบบการปกครองของยุโรป กลับมาเปรียบเทียบกับ การปกครองของอังกฤษในพม่า ซึ่งอังกฤษไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ชาวพม่ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากนัก ชาวพม่ารับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ไม่สำคัญอะไร การจัดการศึกษาของอังกฤษในพม่า คือ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยร่างกุ้งนับเป็นสิ่งที่ดี แต่ว่าผู้ที่จบมามากทำงานทำที่เหมาะสมไม่ได้ ประกอบกับหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ชาวขายไม่ออก ชาวนามีหนี้สินมาก ขณะที่นายทุนชาวอินเดียและชาวอังกฤษไม่เดือดร้อน นอกจากนั้นแล้ว การได้เห็นการต่อสู้ของมหาตมะคานธีในอินเดียก็เป็นกำลังใจให้ชาวพม่ารวมตัวกันต่อต้านอังกฤษมากยิ่งขึ้น

กลุ่มชาตินิยมที่มีชื่อเสียงของพม่า คือ กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยร่างกุ้ง ที่เรียกว่า กลุ่มตะชิน (Thakin) ผู้นำของกลุ่มตะชินที่สำคัญมี 2 คน คือ อุนู (U Nu) และองซาน (Aung San) พวกเขาได้รับความนิยมจากประชาชนมากกว่านักการเมืองพม่าซึ่งขาดความรับผิดชอบหน้าที่ มีการคอร์รัปชันอย่างกว้างขวางในรัฐบาล หลังจากที่อังกฤษยอมให้มีรัฐบาลที่แยกจากอินเดีย และมีรัฐบาลของชาวพื้นเมืองปกครองส่วนหนึ่งแล้ว หนังสือพิมพ์ตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง นักการเมืองมักจะออมชอมกับอังกฤษ ไม่ค่อยสนใจเรื่องปากท้องของประชาชน พวกเขาตะชินแสดงว่าตนเป็นนักชาตินิยม ไม่ต้องการเป็นนักการเมืองหรือข้าราชการ ประชาชนจึงศรัทธามากกว่า ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 พวกเขาตะชินได้เขียนบทความโจมตีรัฐบาล จัดกลุ่มกรรมกรให้เป็นสหภาพแรงงาน ยุ้งให้มีการนัดหยุดแรงงาน ประท้วงค่าแรงงาน ตลอดจนมีการจัดตั้ง

องค์กรชาวนาอีกด้วย

พวกตะขิ่นมีบทบาทมากขึ้นในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองประเทศ และนำพวกตะขิ่นไปฝึกอาวุธจนมีกองกำลังทหารของตนเอง โดยมีองซานเป็นผู้นำ สามารถต่อรองกับรัฐบาลอังกฤษภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ อังกฤษจึงให้เตรียมการร่างรัฐธรรมนูญ และในเดือนเมษายน 1947 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยผู้แทนของกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มขององซานได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง แต่ในการประชุมร่างรัฐธรรมนูญ องซานกับคณะถูกลอบสังหารทั้งหมด เพราะการแก่งแย่งแข่งดีกันทางการเมืองของฝ่ายตรงข้าม อนุได้เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแทนองซานซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนจากพวกพระ เพราะเขาเคร่งศาสนาพุทธและพยายามฟื้นฟูพุทธศาสนา เขาสามารถเจรจากับอังกฤษได้สำเร็จ ประกาศเอกราชในวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1948

การเรียกร้องเอกราชในเวียดนาม

การปกครองอาณานิคมของฝรั่งเศส ได้จำกัดชาวเวียดนามทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และทำลายโครงสร้างทางสังคม โดยเฉพาะระบบความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าหมู่บ้านกับลูกบ้านของชาวพื้นเมือง ประชาชนต้องถูกใช้แรงงานและเสียภาษี ถ้าใครไม่เห็นด้วยก็จะถูกจับกุม ทำให้ชาวนาเกลียดชังระบบการปกครองของฝรั่งเศสมาก จนชั้นกลางเป็นพวกเดียวที่มีโอกาสส่งลูกหลานของตนให้มีการศึกษาแบบตะวันตก แต่พวกปัญญาชนเหล่านี้จบออกมาแล้วปฏิเสธที่จะทำงานกับฝรั่งเศส เพราะได้รับค่าจ้างต่ำกว่าชาวฝรั่งเศสในระดับเดียวกัน พวกนี้เห็นอกเห็นใจชาวนาและเริ่มก่อตั้งขึ้นเป็นขบวนการชาตินิยมที่ต่อต้านระบบการปกครองของฝรั่งเศส

ในระยะสงครามโลกครั้งที่ 1 ฝรั่งเศสได้เกณฑ์ชาวเวียดนามไปใช้ในกองทัพฝรั่งเศสในยุโรป เขาเหล่านี้ได้ไปเห็นระบบการปกครองและระบบพรรคการเมืองในยุโรป บางกลุ่มยังเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ของฝรั่งเศส ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ในฝรั่งเศสสัญญาว่าจะช่วยต่อสู้เรียกร้องเอกราชให้กับเวียดนาม ซึ่งอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์เป็นที่ถูกใจคนเวียดนามเวลานั้น คือ ข้อเขียนของเลนินเรื่องจักรวรรดินิยมเป็นนายทุนขั้นสูงสุด จึงตีความว่าฝรั่งเศสคือนายทุนที่ถือเอาเวียดนามเป็นเป้าหมายของจักรวรรดินิยม การโค่นจักรวรรดินิยมคือการโค่นล้มนายทุน คือโค่นล้มฝรั่งเศส และหลักลัทธิมาร์กซ์ที่ว่าทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับความรู้สึกของชาวเวียดนามในฝรั่งเศส เพราะกฎหมายของฝรั่งเศสให้สิทธิชาวฝรั่งเศสมากกว่าชาวเวียดนาม นอกจากนั้น การปฏิวัติรัสเซียซึ่งเป็นประเทศกสิกรรมเป็นกำลังใจให้ชาวเวียดนามเชื่อว่าสามารถเกิดขึ้นได้ในเวียดนามเช่นกัน

อุดมการณ์ของมาร์กซิสและเลนิน ทำให้โฮจิมินห์ (Ho Chi Minh) ได้จัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นในปี ค.ศ. 1930 เข้าเป็นสมาชิกขององค์การคอมมิวนิสต์สากล (Comintern) ได้รับความช่วยเหลือจากรัสเซียและพรรคคอมมิวนิสต์จีน จนสามารถจัดตั้งองค์กรชาวนาขึ้นทั่วประเทศได้ โดยเฉพาะในอันนัมและตังเกี๋ย ได้ชักชวนให้ชาวนาและกรรมกรก่อความวุ่นวายขัดขวางการปกครองของฝรั่งเศส จนฝรั่งเศสต้องปราบอย่างรุนแรง โฮจิมินห์หนีไปอยู่ฮ่องกงและมอสโคว์ ในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเข้ามายึดเวียดนาม โฮจิมินห์จึงกลับมาเรือพื้นพรรคคอมมิวนิสต์ใหม่ มีบทบาททางตอนเหนือ ขณะที่ญี่ปุ่นยึดครองทางตอนใต้บริเวณโคชินไชน่า สัมรัฐบาลฝรั่งเศสลง จัดตั้งรัฐบาลขึ้น มีจักรพรรดิเบาใต้เป็นประมุขภายใต้การควบคุมของญี่ปุ่น ส่วนกลุ่มของโฮจิมินห์ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลก๊กมินตั๋งของจีน จัดตั้งสันนิบาตเพื่อเอกราชของเวียดนามหรือเวียดมินห์ ประกาศไม่ยอมรับรัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่นและตั้งรัฐบาลขึ้นในเวียดนามเหนือปี ค.ศ. 1945 ขณะที่ญี่ปุ่นกำลังจะแพ้สงคราม

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองทางใต้ ขณะที่เวียดมินห์กำลังปราบพวกกลุ่มชาตินิยมอื่น ๆ ที่ต่อต้านตน ฝรั่งเศสประกาศไม่ยอมรับรัฐบาลของพวกเวียดมินห์ การเจรจาระหว่างฝรั่งเศสกับพวกเวียดมินห์ในการยอมรับซึ่งกันและกันไม่ตกลง จึงเกิดสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดมินห์ขึ้นในปี ค.ศ. 1949 และพวกเวียดมินห์ได้รับความช่วยเหลือจากจีนคอมมิวนิสต์ซึ่งได้ชัยชนะในแผ่นดินใหญ่จีน พวกเวียดมินห์ได้ชัยชนะฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู ในปี ค.ศ. 1954

มีการประชุมที่เจนีวาโดยมีผู้แทนจากสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และผู้แทนของเวียดมินห์เข้าร่วมประชุมด้วยและตกลงทำสนธิสัญญาเจนีวา โดยมีใจความสำคัญว่า ให้แบ่งเวียดนามออกเป็น 2 ส่วน ที่เส้นขนานที่ 17° และกำหนดให้มีลงประชามติภายใน 2 ปีว่าจะรวมเวียดนามทั้งสองส่วนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือไม่ แต่ทางใต้สหรัฐอเมริกาขีดวงดินที่เดิมขึ้นเป็นประธานาธิบดี ไม่ยอมให้มีการลงประชามติว่าจะรวมเวียดนามหรือไม่ โดยวงดินที่เดิม (สหรัฐอเมริกาหนุนหลัง) ได้กล่าวว่าต้องรอให้คนเวียดนามเหนือสามารถออกเสียงเลือกตั้งได้โดยเสรี ทำให้เวียดนามเหนือเข้าไปยุแหย่ในเวียดนามใต้ ทำให้ในปี ค.ศ. 1960 มีการตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ (National Liberation Front of South Vietnam) วงดินที่เดิมเรียกพวกนี้ว่า Viet Cong ซึ่งเป็นพวกเดียวกันกับพวก Viet Minh แต่ทางเวียดนามเหนือประกาศตนว่าไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนในการจัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ เพราะประชาชนไม่พอใจวงดินที่เดิมต่างหาก ปลายปี ค.ศ. 1963 เวียดนามเหนือส่งทหารลงมาทางใต้ คิดว่าจะรวมเวียดนามใต้โดยกันมิให้สหรัฐอเมริกาเข้ามา ปรากฏว่าเวียดนามเหนือคาดการณ์ผิด สหรัฐอเมริกาส่งทหารเข้ามาเพิ่มในเวียดนามใต้ เกิดสงครามเวียดนามขึ้นมา และยุติลงในปี ค.ศ. 1973 ต่อจาก

ในปี ค.ศ. 1975 เวียดนามก็ได้รวมกันเป็นประเทศเดียว

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

หาภาพนักชาตินิยมคนสำคัญ ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พร้อมประวัติอย่างย่อ ๆ
มา 5 คน

สรุป

การเข้ามาของชาติตะวันตกทำให้ประเทศต่าง ๆ ตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ดังกล่าว เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคมเช่นในฟิลิปปินส์ จากรูปแบบการปกครองเดิมแบบง่าย ๆ มาสู่การปกครองแบบศักดินาของตะวันตก ระบบชนชั้นทางสังคมเปลี่ยนแปลง ชนพื้นเมืองเดิมกลายเป็นชนชั้นที่ต่ำสุด ภาษาเดิมมีแต่ภาษาพูด มีภาษาเขียนคือภาษาสเปนเป็นภาษาราชการ หรือในประเทศพม่า จากการปกครองแบบมีกษัตริย์ ถูกอังกฤษยกเลิกสถาบันกษัตริย์ ยุบลงเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย โครงสร้างทางสังคมซึ่งมีกษัตริย์เป็นศูนย์รวมของประชาชนก็หายไป กลายเป็นระบบราชการแบบตะวันตก การศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาแทนที่ การปกครองของตะวันตกจึงนำมาซึ่งความเจริญและความเสื่อมของสังคมยุคเก่าในเวลาเดียวกัน

การประเมินผลท้ายบท

จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง

1. การเดินทางของชาติตะวันตกเข้ามาทวีปเอเชียในระยะคริสต์ศตวรรษที่ 15 ผ่าน
ตะวันออกกลางไม่ได้เพราะ.....
2. สาเหตุที่สเปนเข้าไปสำรวจดินแดนในหมู่เกาะฟิลิปปินส์คือ.....
3. ฮอลันดาเข้าไปในหมู่เกาะอินโดนีเซียระยะแรกเพราะ.....
4. สิ่งที่อังกฤษสงวนไว้ให้รวมสายคือ.....
5. อังกฤษนำระบบเทศบาลมาใช้ในพม่าไม่ได้ผลเพราะ.....

•
